

Forskning om kjønn, etnisitet og ungdom som økt forståelse for forskjeller i ungdoms idrettsdeltakelse

Eivind Å. Skille

Høgskolen i Hedmark

Publicerad på Internet, www.idrottsforum.org (ISSN 1652-7224) 2006-09-13

Copyright © Eivind Å. Skille 2006. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

idrottsforum.org har publicerat flera artiklar som från olika utgångspunkter diskuterat idrottsdeltagande – hur viktig och värdefullt såväl föreningsidrott som spontanidrott är för den fysiska, mentala och sociala hälsan, hur den organiserade idrotten och statsmakten i och utanför de nordiska länderna satsar stora resurser på att engagera så många som möjligt, och ofta med målet alla i idrottslig verksamhet, hur det i realiteten visar sig att många ändå går miste om idrottens välgörande inflytande. Och, inte minst viktigt, så har i dessa spalter frågan om varför vissa inte deltar i organiserad idrott, eller ens spontanidrottar, behandlats och besvarats på olika sätt. Nyligen kunde vi publicera en studie av Mats Trondman och Cecilia Dovborn, där de tog makedonska flickors svaga idrottsdeltagande som utgångspunkt för ett vidare teoretiskt resonemang om just etnicitetsproblematiken när det gäller hinder för idrottsdeltagande.

Eivind Skille har i en tidigare artikel på idrottsforum.org behandlat just satsningar på att engagera fler medborgare i breiddrott; han presenterade då en jämförande analys mellan sådana program i Danmark och Norge, som till dels baserade sig på hans avhandling Sport Policy and Adolescent Sport: the Sports City Program från juni 2005. I en ny artikel, som baserar sig på hans "prøveforelesning" för doktorsgraden, tar han upp diskussionen om vilka variabler som kan vara av interesse att studera i samband med skillnader i ungdomars idrottsdeltagande. Själva poängen i hans artikel är emellertid en diskussion rörande förklaringsvärdet i deskriptiva data samt olika teoretiska verktyg för att omvandla kvalitativa data till användbara kunskaper om samhälle och individer, och om samspelet mellan dem.

Innledning

Kjønn, etnisitet og alder er sosiologiske stratifiseringsdimensjoner som kan være med å forklare ungdoms deltagelse i idrett. Og det er på det rene at ikke alle analyser av ungdom og idrett, inkluderer alle dimensjonene. Jeg er selv en synder i så måte (Skille, 2005). Jeg vil innledningsvis gjøre rede for hvordan jeg tolker og vil angripe spørsmålet i tittelen, og hvordan jeg har tenkt å disponere de neste sidene. Én mulig tolkning er å fokusere på hvordan forskning kan øke forståelse, som kan ende i en diskusjon om forskning som et samspill mellom teoretiske perspektiver, metodologiske tilnærminger, empiriske presen-

tasjoner, og analytiske fortolkninger. En annen mulig tolkning er å fokusere på innholdet i den forskning som finnes, og som kan øke forståelse for forskjeller med hensyn til kjønn, etnisitet, ungdom, idrettsdeltakelse og valg av idrett.

Jeg vil gjøre litt av begge, og vil bevege meg langs en akse med deskriptiv presentasjon i den ene enden og fortolkende analyser i den andre enden. I tråd med denne tankegangen vil jeg, for det første, vise til empirisk forskning som kan øke forståelse for forskjeller i ungdoms idrettsdeltakelse og valg av idrett, når det gjelder dimensjoner som kjønn og etnisitet. Det vil til å begynne med skje forholdsvis deskriptivt, men etter hvert bli mer fortolkende og analytisk. Jeg vil vise til hvordan ulike teoretiske perspektiver for fortolkning og analyse kan være med å øke forståelsen for forskjeller langs de nevnte dimensjoner, ved hjelp av eksempler på ulike perspektiver og eksempler på studier som bruker disse.

Forskjeller blant ungdom og deltakelse i idrett – deskriptiv presentasjon

Presentasjonen vil fokusere på studier av ungdom og idrett i Norge, men også relateres til internasjonal forskning. Når det gjelder valg av idrett, vil jeg vektlegge forskjellen på organisert idrett og uorganisert aktivitet, men også vise eksempler på spesifikke idretter, selv om tilfanget av studier som handler om valg av idrett er lite. Denne delen av presentasjonen vil i stor grad basere seg på de siste utrapporterte tallene fra Ung i Norge undersøkelsen, en landsrepresentativ undersøkelse om ungdom i alderen 13 til 19 år. Jeg referer til en rapport av Krange og Strandbu, med tall fra 2002. Først behandles kjønn, deretter etnisitet, og til slutt kjønn og etnisitet sammen. Alt er selvsagt relatert til deltakelse i idrett.

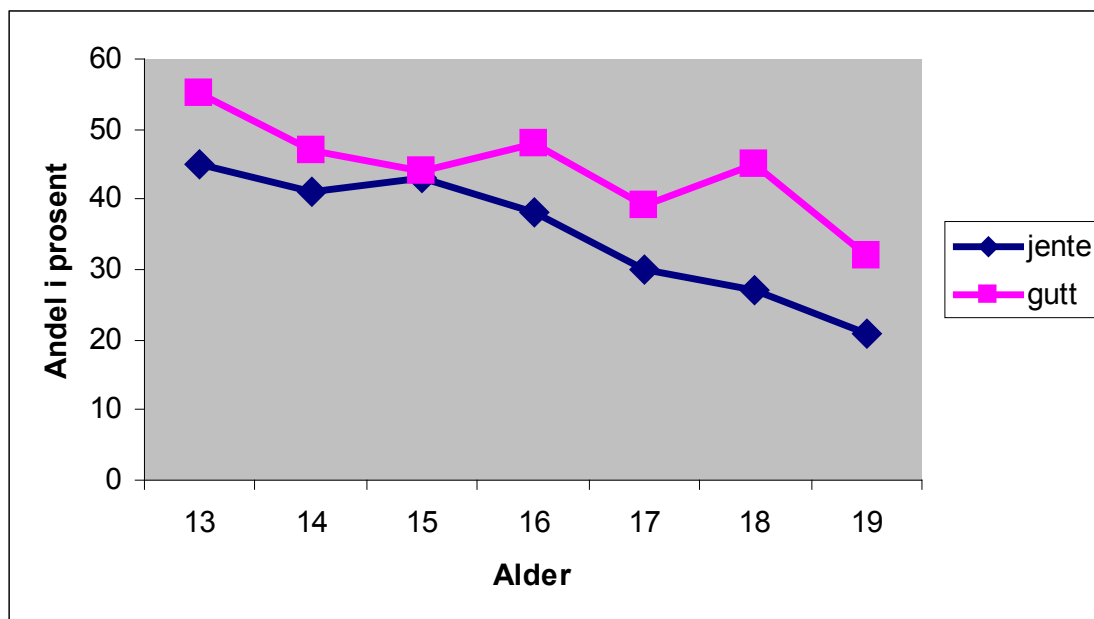
Kjønn, ungdom og idrett

Når det gjelder organisert idrett, viser Ung i Norge undersøkelsen at av ungdom i alderen 13-19 år, er 45 prosent av guttene og 36 prosent av jentene med i idrettslag.¹ Figur 1 viser hvordan antall medlemskap i idrettslag fordeler utover tenårene, for jenter og gutter. Vi ser at det er et jevnt fall i deltakelse gjennom tenårene, noe som ofte refereres til som frafall. Vi ser også at den kjønnsforskjellen som allerede finnes i begynnelsen av tenårene, øker. Noe vi ikke ser av denne figuren, men som kan nevnes, er at sammenlignet med tall fra 1992, har kjønnsforskjellen blant tenåringer økt noe.

---

¹ Krange, O. & Strandbu, Å. (2004): *Ungdom, idrett og friluftsliv*. Oslo: Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring. Sider 53-5.

Figur 1 Deltakelse i organisert idrett, fordelt på alder gjennom tenårene. Tall fra Ung i Norge undersøkelsen 2002. Krange og Strandbu (2004:54)

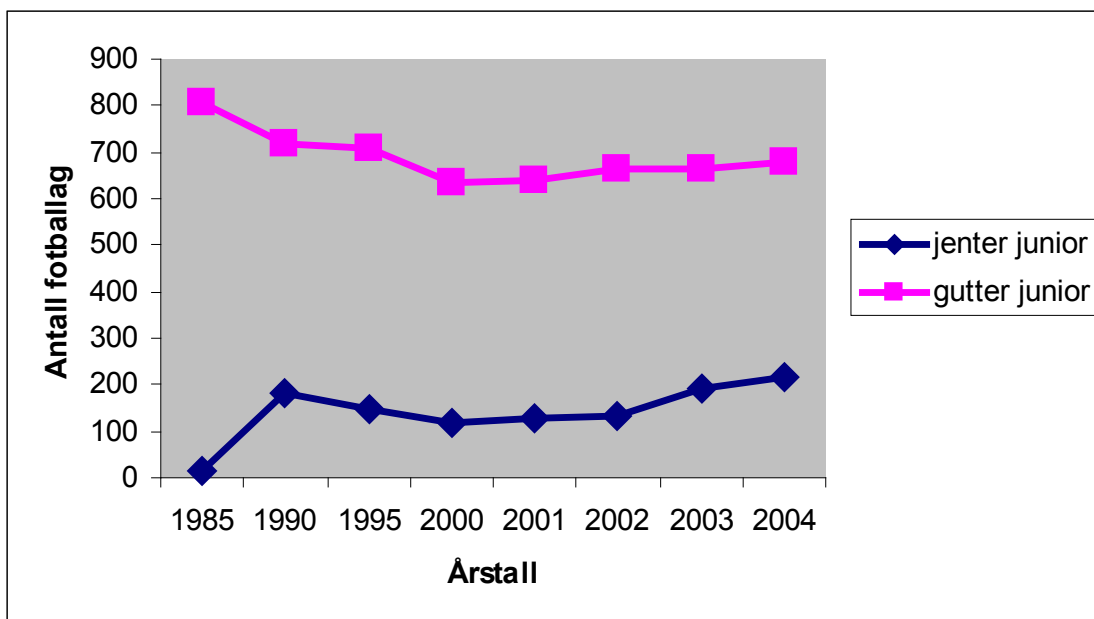
Ser vi på enkeltidretter, viser Norges idrettsforbunds idrettslagsundersøkelse, at de tre særforbundene med flest jenter i alderen 13-19 år som medlemmer, er fotball, håndball og ridning, i den rekkefølge. De særforbundene med flest gutter i alderen 13-19 år er, fotball, ski og golf, i nevnte rekkefølge.² Dette blir ingen uttømmende presentasjon av ulike idretter, men jeg vil vise til noen eksempler som tas opp igjen til diskusjon senere. Fotball er Norges mest populære idrett for begge kjønn, hvis man regner antall medlemmer i særforbund.³ Figur 2 viser antall lag for alderskategorien junior, som tilsvarer videregående skolealder, cirka 16 til 19 år.⁴ Tallene er fra de fem siste årene, samt for ti, femten og tjue år siden. For det første ser vi at det er synlige og store kjønnsforskjeller. For det andre ser vi at antall juniorlag for jenter øker, også de siste årene. Det utfordrer eller nyanserer det som er referert tidligere om frafall i tenårene, og spiller opp til en diskusjon om fotball som gutteidrett og jenteidrett.

2 NIF (2005): *Idrettsregistreringen*. Oslo: Norges idrettsforbund og olympiske komité.

3 Ibid; KKD/NIF (2003): *Tilstandsrapport 2003*. Oslo: Akilles. Sider 29-31.

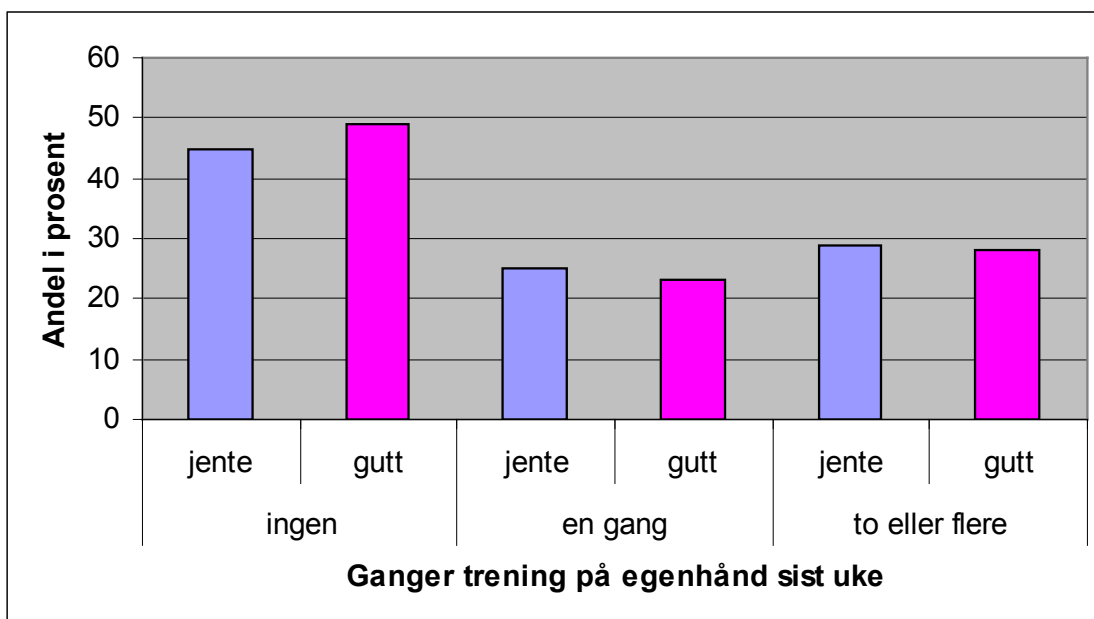
4 NFF (2005): *Statistikk breddefotball*. Oslo: Norges fotballforbund. Side 3.

Figur 2. Antall juniorfotballag for jenter og gutter siste 20 år. Data fra Norges fotballforbund: Statistikk breddefotball, s. 3.

Når det gjelder uorganisert idrett, stilte man i Ung i Norge undersøkelsen spørsmålet: *Hvor ofte i løpet av sist uke har du trimmet på egenhånd?* Resultatene viser små og ingen forskjeller mellom gutter og jenter.⁵ Figur 3 viser at det er ganske jevnt, men at det faktisk er noen flere jenter enn gutter som oppgir de har trent på egenhånd en eller flere ganger sist uke.

Figur 3. Jenters og gutters egen trening sist uke. Tall fra Ung i Norge undersøkelsen 2002. Krange og Strandbu (2004:76).

⁵ Krange og Strandbu (2004: 75-6).

Min egen forskning bekrefter disse kjønnsforskjeller mellom tradisjonelle organiserte idretter og uorganiserte treningskontekster.⁶ Jeg sammenlignet tradisjonell konkurranseidrett med aktivitetstilbud under Storbyprosjektet som bevisst forsøker å senke terskelen for deltakelse for de som ikke deltar i tradisjonell organisert konkurranseidrett. For det første bekrefter min studie den guttedominansen som finnes i tradisjonell idrett. For det andre viser det seg at kjønnsforskjellene i Storbyprosjektet er betraktelig mindre – nesten null.

Så langt kan vi oppsummere med at deskriptiv empiri om kjønn, ungdom og idrett viser at det er kjønnsforskjeller med hensyn til ungdoms idrettsdeltakelse, først og fremst innen organisert idrett. Fotball er mest populært blant jenter og gutter, men likevel er det store kjønnsforskjeller. Ser vi på hvilke motiver eller preferanser jenter og gutter har for idrettsdeltakelse, finnes mange likheter, men også noen forskjeller. I følge mine egne studier, er det konkurranseorientering som skiller, både innenfor tradisjonell organisert konkurranseidrett og uorganiserte idrettstilbud. Gutter rapporterer konkurranseorientering som signifikant viktigere enn det jenter gjør.⁷

Etnisitet,⁸ ungdom og idrett

Ung i Norge undersøkelsen viser at idrettsdeltakelse avhenger av etnisitet, som her er operasjonalisert i norske, innvandrere med vestlig bakgrunn og innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn. Innvandrerbakgrunn er bestemt ved om mor og far er fødte i utlandet.⁹ Figur 4 viser at en større andel norske ungdommer er medlemmer i idrettslag, enn innvandrerungdommer. Den viser også at det er forskjell mellom ungdom med bakgrunn fra vestlige land og ungdom med bakgrunn fra ikke-vestlige land. Innvandrerungdom fra ikke-vestlige land er desidert minst med i organisert idrett. Den samme tendensen finnes, men er noe svakere med hensyn til de som *har vært med* i organisert idrett. Figur 4 viser videre at blant innvandrere, og særlig de fra ikke-vestlige land, er det mange som aldri har vært med i organisert idrett.

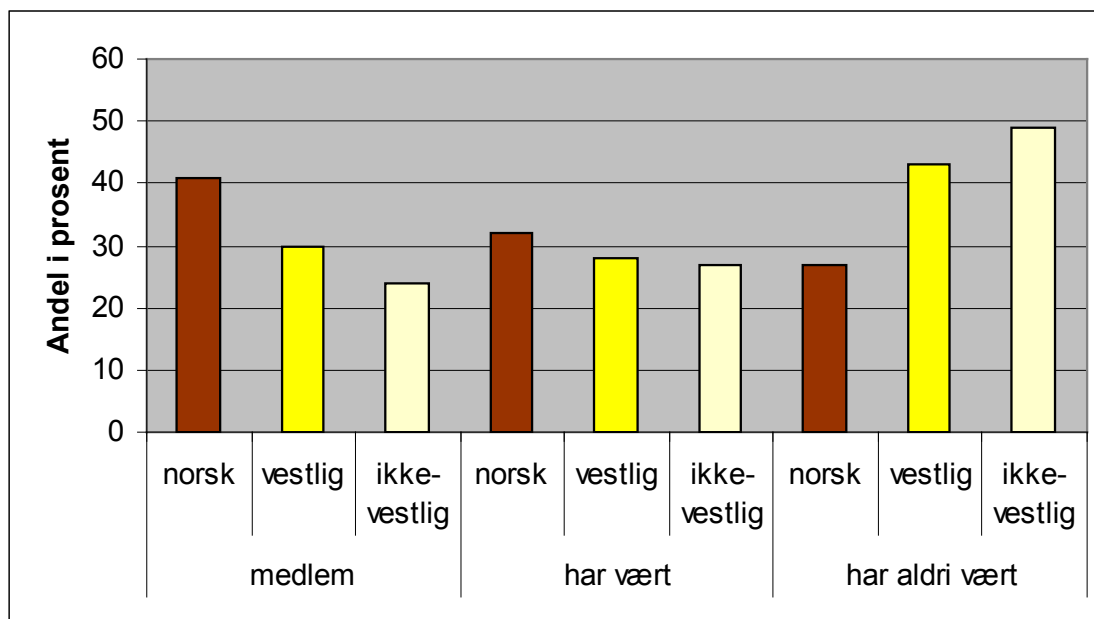
6 Skille, E. Å. (2005): *Sport policy and adolescent sport*. Oslo: Norges idrettshøgskole.

7 Skille, E. Å. (2005): PAPER IV.

8 Med hensyn til debatten om etnisitet som stratifiseringsdimensjon, er det nødvendigvis ikke bare kulturelle barrierer for minoritetene. Etniske minoriteter er overrepresenterte i det som med en annen form for stratifisering kan benevnes de lavere sosiale klasser. Det kan dermed være vanskelig å fastslå om årsaker til idrettsdeltakelse versus ikke deltakelse kommer av det ene eller det andre. Jf. Kange og Strandbu (2004: 11, 64-6). Se også Coakley, J. (2001): *Sport in society*. New York: McGrawHill. Kapitler 9 og 10.

9 Krange og Strandbu (2004: 31).

Figur 4. Deltakelse i organisert idrett, delt på etnisitet (norsk, vestlig, ikke vestlig). Tall fra Ung i Norge undersøkelsen 2002. Krange og Strandbu (2004:63).

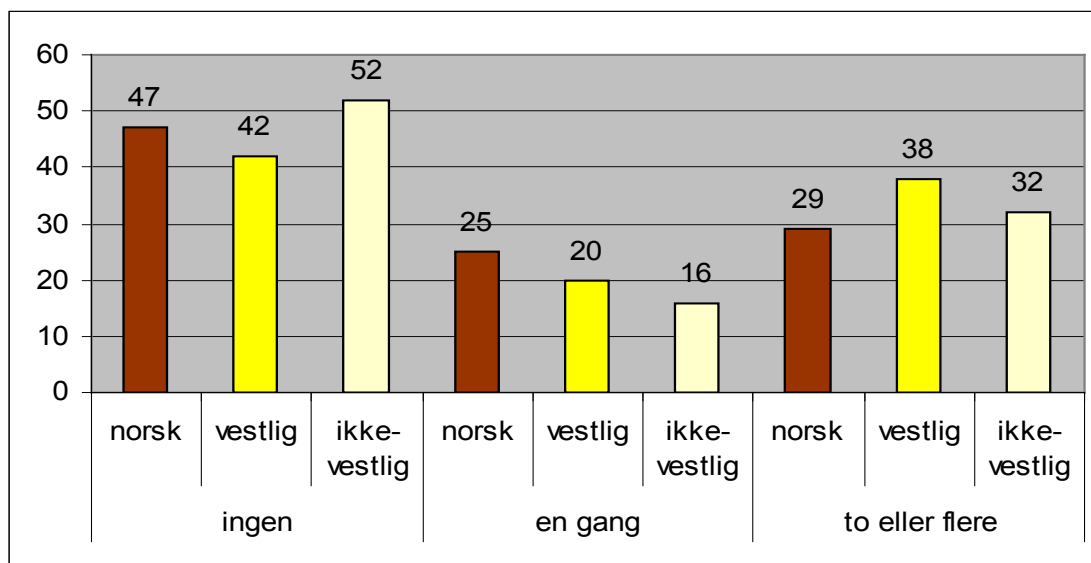

Data på ulike typer aktivitet blant ulike etniske grupper finnes det lite av. Idrettsforbundets idrettslagsundersøkelse fanger for eksempel ikke opp etnisitetsdimensjonen. Men enkelte studier antyder at kampsport, dans og basketball skiller seg ut som typiske innvandreridretter.¹⁰ Friluftsliv, hvis vi inkluderer det i definisjonen av idrett, og ski blir nesten utelukkende utøvd av norske.

Når det gjelder uorganisert aktivitet, skal vi igjen se på svar på spørsmålet: *Hvor ofte i løpet av sist uke har du trimmet på egenhånd?* Ung i Norge undersøkelsen viser at forskjellene er mindre mellom etniske grupper når det gjelder uorganisert trening enn det var innen organisert idrett. Figur 5 viser at det er ganske jevnt fordelt mellom norske og innvandrere fra både vestlige og ikke-vestlige land, når det gjelder de som *ikke* har trent på egenhånd sist uke. Blant de som trener en gang i uka er det en tendens som ligner på den vi så innefor organisert idrett, med flest norske, færre innvandrere fra vesten og enda færre innvandrere fra ikke-vestlige land. Blant de som trener flere ganger i uka på egenhånd, så dominerer innvandrerungdom.

¹⁰ Strandbu og Bjerkeset (1998): *Ungdom og idrett i et flerkulturelt samfunn*. Oslo: Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring. Sider 42-7; Carlsson, Y. og Haaland, T. (2004): *Barn og unge som star utenfor*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning. Sider 39-41; Andersson, M. (2000): "All five fingers are not the same". Bergen: Universitetet i Bergen. Side 170; Andersson, M. (2002): *Identity Work in Sports Ethnic Minority Youth*. Norwegian Macro-debates and the Role Model aspect, *Journal of International Migration and Integration*, 3 (1): 83-106. Side 92.

Figur 5. Ulike etniske gruppers egen trening sist uke. Tall fra Ung i Norge undersøkelsen 2002. Krang og Strandbu (2004:80).

Mens vi under presentasjonen om kjønn kunne vise til studier som viste til forskjellige personlige motiver eller preferanser for å forklare idrettsdeltakelse, er det slående at man for innvandrere prøver å forklare manglende idrettsdeltakelse med kulturelle barrierer, som kan tilskrives innvandrerne selv.¹¹ Det er problemstillinger som vi skal komme tilbake til. Vi skal nå se på kjønn og etnisitet sammen.

Kjønn, etnisitet, ungdom og idrett¹²

Ung i Norge undersøkelsen avdekker små forskjeller på tvers av etniske grupper, når det gjelder *gutters* deltakelse i organisert idrett. For jenter kan man si at forskjellen på tvers av

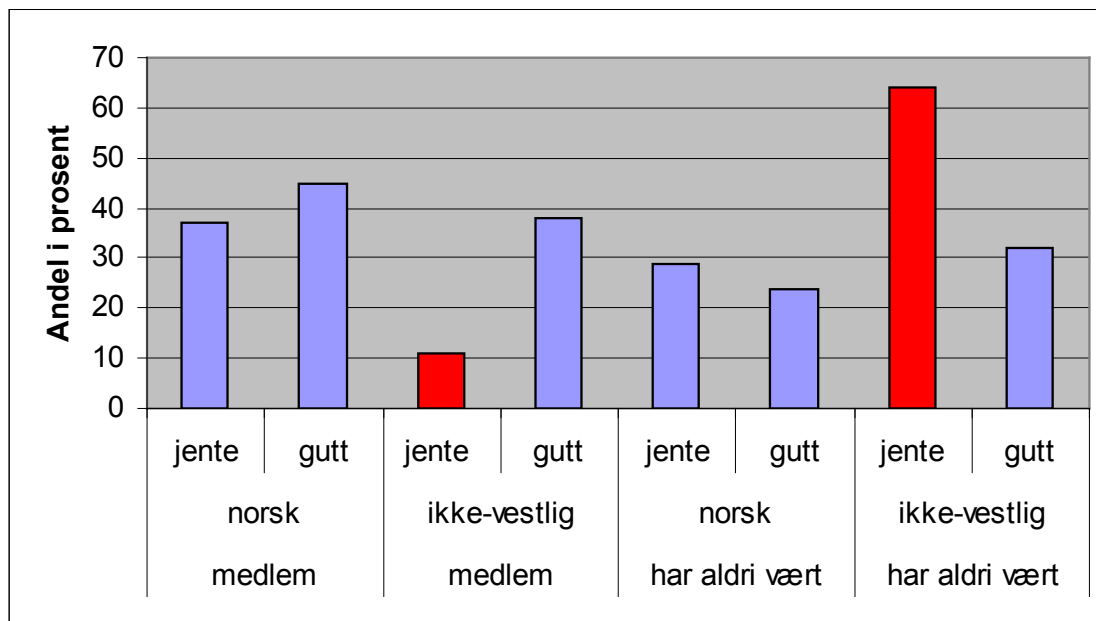
11 Årsaker til innvandreres lave deltakelsesprosent kan være økonomiske barrierer, da innvandrerfamilier ofte har lavere inntekt blant annet på grunn av flere eneforsørgerfamilier. Det kan være sosiale barrierer, ved at man som ny i et lokalmiljø ikke har noen i sitt nettverk som er aktive eller frivillige i idrett. Det kan være kulturelle barrierer, ved at man ikke er kjent med den måten idrett drives i Norge, som igjen ha flere årsaker. Det kan hende at innvandrere ikke vet at frivilligheten kommer i tillegg til betaling av medlemskontingent og treningsavgift, eller anser idrett som et offentlig tilbud og dermed ikke anser seg selv operatører av idrettstilbudene. Se Strandbu, Å. (2002): *Idrettens betydning som flerkulturell integrasjonsarena*, i Ø. Seippel (red): *Idrettens bevegelser*. Oslo: Novus. Side 136. Carlsson og Haaland (2004: 183-); Carlsson, Y. (2005). Hvorfor uteblir innsatsen fra foreldre med minoritetsbakgrunn?, paper på *Utfordringer i idretten*. NFR-seminar 26. mai 2005. Tønsberg: Norges forskningsråd.

Når det gjelder diskusjonen om mangel på foreldre frivillighet som en barriere for innvandreres idrettsdeltakelse, forsøker Storbyprosjektet å gjøre noe med idrettsilbudene slik at flere kan delta på tross av forskjeller. For eksempel er en strategi å tillempe medlemskontingent eller treningsavgift for å få flere innvandrere med, særlig blant klubber i områder med spesielt høy andel innvandrere – som sentralt i Oslo. Et annet eksempel er at foreldre involvering er fokusert som mål i seg selv under deler av Storbyprosjektet. Også Strandbus studie viser at bare det å skape møteplasser, selv om det er i kjønnssegregerte forum med få eller ingen nordmenn, så oppnår deltakerne noe som går utover idrettsaktiviteten eller den fysiske helsegevinsten. Man kommer i kontakt med andre og utveksler informasjon som man ellers ikke ville hatt tilgang på. Det finnes til og med eksempler på, selv om de er få, at innvandrerkvinner har fått jobb gjennom bekjentskap knyttet i lukkede treningssammenhenger. Det foregår det Strandbu kaller segregert integrasjon. Se Strandbu, Å. (2002) *Alltrening for innvandrerkvinner – et eksempel på segregert integrasjon?*, paper presentert på Nordic migration research conference, Helsingfors: CEREN.

12 Internasjonal forskning viser at ulike etniske grupper – eller, som ofte brukt i amerikansk idretts sosiologi, raser – tenderer til å være andelsmessig ulikt representert i idrett eller til å dominere ulike idretter. For eksempel er det slik at afrikanskamerikanere er underrepresentert i nesten alle amerikanske idretter. Det

etniske grupper er stor, eller, sagt på en annen måte, at kjønnsforskjellen innen innvandrergroppene stor. Figur 6 viser de mest synlige funnene på forskjeller mellom kjønn krysset med etnisitet (kategorien vestlig innvandrer er fjernet for å forenkle bildet og for å få frem de synligste forskjellene). Figur 6 viser de at av jenter med ikke vestlig bakgrunn er det bare drøyt 10 prosent som er med i idrettslag, og over 60 prosent som aldri har vært med i idrettslag. Disse forskjellene har vært stabile de ti siste årene.¹³

Figur 6. *Deltakelse i organisert idrett, kjønn og etnisitet (norsk vs ikke vestlig). Tall fra Ung i Norge undersøkelsen 2002. Krang og Strandbu (2004:66f).*

Spesielt jenter med asiatisk bakgrunn er lite representert i idrettslag.¹⁴ En studie av Oslo-ungdoms fritidsvaner viser at bare 3,8 prosent av jenter med pakistansk opprinnelse deltar i idrettslag.¹⁵ Internasjonal forskning peker i samme retning;¹⁶ innvandrere, spesielt jenter, er mindre med i organisert idrett enn andre.¹⁷

er et faktum som nesten ikke synes, fordi vi ofte ser afrikanskamerikanske stjerner i for eksempel boksing, friidrett og basketball. Der spiller nok media oss et puss, da disse idrettene utgjør få prosent av alle amerikanske idretter og av de igjen ser vi bare toppen av isfjellet – nemlig det som blir sendt på TV. Se Coakley (2001: 258-9).

Internasjonal forskning om etnisitet og idrett kan sammenfattes i flere motstridende perspektiver: idrett kan anses som iboende konservativ og dermed som en reproducent av etniske forskjeller *eller* idrett kan anses som sosialt integrerende; idrett har blitt brukt til kolonialisme og imperialisme ulike steder i verden *og* idrett har blitt brukt til politiske mobiliseringer for etnisk likeverd; idrett produserer stereotyper om etniske grupper *og* idrett kan være et middel for å vise at stereotypene er falske. Jarvie, G. (2000): *Sport, racism and ethnicity*, i J. Coakley & E. Dunning (red): *Handbook of sports studies*. London: Sage. Side 334.

For tiden kan det trygt hevdes at det blåser en integrasjonsvind, med politisk tro på idrett som arena for integrasjon av minoriteter til det norske samfunn. Jf. Krange og Strandbu (2004: 10).

13 Krange og Strandbu (2004: 66-9).

14 Strandbu og Bjerkeset (1998: 39-40).

15 Friberg, J. H. (2005): *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. Oslo: Fafø Side 16.

16 Walseth, K. og Fasting, K. (2004): *Sport as a Means of Integrating Minority Women*. *Sport in Society*, 7 (1): 109-29. Side 110.

17 DeKnop, P., Theeboom, M., Wittcock, H. og DeMartelaer, K. (1996): *Implications of islam on muslim girls' sport participation in Western Europe*. Literature review and policy recommendations for sport pro-

Når det gjelder enkeltidretter, er det som sagt lite forskning å vise til, men kampsport, dans og basketball antydes å være typiske innvandreridretter. Her finnes dog kjønnsforskjeller.¹⁸ Kampsport domineres av *gutter* med innvandrerbakgrunn, mens dans domineres av *jenter*. (Kjønnsforskjellen innen dans er faktisk større blant de norske.) Basketball antydes å være en innvandreridrett, for både gutter og jenter. Det kommer vi tilbake til.

Oppsummering

En foreløpig oppsummering av temaet kjønn, etnisitet og ungdoms idrettsdeltakelse viser:

- Kjønnsforskjeller innen organisert idrett.
- Forskjeller mellom etniske grupper innen organisert idrett.¹⁹
- Jenter med annen etnisk bakgrunn enn norsk er minst med i organisert idrett.
- Det er nesten ingen forskjeller når det gjelder uorganisert idrett.

Ut av denne tentative konklusjon, basert utelukkende på deskriptiv statistikk, springer følgende spørsmål. Hvorfor er innvandrerjenter så lite med i organisert idrett?²⁰ Det er vanlig å spekulere i årsaker eller barrierer som kan karakteriseres som strukturelle og kulturelle, selv om det ofte kan være vanskelig å skille disse. En strukturell årsak kan være at man i flere av de kulturer som kommer til Norge er vant til en arbeidsdeling der kvinner/jenter har et større ansvar for hus og hjem, og at fritiden utenfor huset er mennenes/guttene domene. Kulturelle årsaker knyttes ofte til at tradisjon og religion utgjør begrensinger på innvandrerungdoms idrettsdeltakelse, særlig jentenes. I tillegg kan man spekulere i om personlige motiver eller preferanser kan være en årsak til innvandrerjenters lave deltakelse i organisert idrett, at de rett og slett ikke er interesserte i idrett.

Noen av disse spekulasjonene finnes det empirisk belegg for å hevde, basert på studien om Oslo-ungdoms fritid.²¹ Noe av forklaringen på innvandrerjenters, spesielt de med pakistansk opprinnelse, lave idrettsdeltakelse kan ligge i at de er mer orientert mot hjemmesfæren og deltar mer i husarbeid enn sine jevnaldrende med annet kjønn og annen etnisitet. I tillegg bruker innvandrerjenter ofte mer tid og krefter på skolearbeid enn sine jevnaldrende.

At det ligger tradisjons- og religionsføringer bak, og at innvandrerjenter er mindre interesserte i idrett enn andre, kan derimot i større grad diskuteres. For å ta det siste først, så viser studien fra Oslo at det er langt flere pakistanske jenter som kunne tenkt seg å være med i idrett, enn det er pakistanske jenter som faktisk deltar i idrett.²² Det samme rapporteres i internasjonal forskning.²³ Når det gjelder forholdet til tradisjon og religion kan vi med bakgrunn i den hittil rapporterte forskningen ikke si noe sikkert. Kvantitativ forskning kan kun øke forståelse ved å angi antall eller andeler av kategorier, som kjønn, etnisitet og ungdom, som deltar i idrett og/eller spesifikke idretter.

---

motion. *Sport, Education and Society* 2 (1): 147-64.

18 Strandbu og Bjerkeset (1998: 42-7); Carlsson og Haaland (2004: 39-41); Andersson (2000: 170).

19 Et funn i rapporten til Krange og Strandbu er at det er flere innvandrerungdommer som oppgir at de har trent i idrettslag enn det er innvandrerungdommer som oppgir at de er medlemmer i idrettslag. Det må bety at det finnes tilbud som tilbys av ordinære idrettslag men som ikke krever medlemskap for deltakelse. Det fremgår ikke direkte av den refererte rapporten, skrevet av Krange og Strandbu, hvorfor det er slik, men et av forslagene til forklaring på "mysteriet" er at Storbyprosjektet har lykket unge innvandrere. Se Krange og Strandbu (2004: 69).

20 Strandbu (2002: 136-7); Walseth og Fasting (2004: 112-5).

21 Friberg (2005). Kapittel 4.

22 Friberg (2005: 30, 35).

23 De Knop et al. (1996).

Kvalitative studier

Skal vi oppnå mer enn å etablere forståelse for *at det finnes forskjeller*, må vi bevege oss fra tallene og til et perspektiv som ser og snakker med menneskene bak de tallfestede kategoriene. For å øke *forståelsen* for forskjeller kan man for eksempel ta tak i de som i kvantitative studier kommer dårligst ut med hensyn til ungdoms idrettsdeltakelse: nemlig innvandrerjenter.

Både Åse Strandbu og Kristin Walseth bruker i sine studier en kvalitativ tilnærming for å søke kunnskap om innvandrerjenters forhold til idrett. Åse Strandbu studerer motivasjoner og begrensninger for idrettsdeltakelse blant unge innvandrerjenter/-kvinner.²⁴ Hun gjorde feltarbeid i ulike kontekster: et aerobicparti som var tilrettelagt for muslimske kvinner som ønsket å trene kjønnssegregert; og et basketballag der jenter med ulik bakgrunn deltar. Begge kontekstene befinner seg i Oslo øst, i et område med høy innvandrertetthet og mange ulike etniske grupper.

Det viste seg at muslimske jenter gjerne vil trene, men at de ikke kan gjøre det sammen med gutter eller når gutter ser dem. Det er ikke mangel på interesse for idrett og fysisk aktivitet, men organiseringen av idrett som er ”barrieren” for en del muslimske jenter. Kjønnssegregert trening er derfor en god løsning for disse jentene.²⁵ Basketballaget hun studerte, består av i utgangspunktet aktive jenter som alltid har likt ballspill, og som er flinke i kroppsøving på skolen. Aerobicdamene hadde vekslende, og generelt mindre idrettslig erfaring. Et mønster avtegnet eg, nemlig at valg av idrettskontekst i stor grad er basert på tidligere idrettsinteresse og -erfaring. I tillegg avhenger det blant de muslimske jentene av hvor strengt de praktiserer islam. Noen kan bare trene i kjønnssegregerte kontekster, mens andre er mer fleksible. Det er snakk om grad av identifisering med sin etniske bakgrunn og fortolkning av sin religion.

Det er et tema også Kristin Walseth behandler i sin forskning om muslimske ungdomsjenter og idrettsdeltakelse.²⁶ Hun identifiserer to hovedmønstre. For det første finnes de som anser det å være ung kvinne og idrettsaktiv som en utfordring for sin etniske identitet. Da kan man enten stille seg på den etniske siden og ikke være interessert i idrett, eller man kan velge idrett og risikere å bli sanksjonert eller trakassert av representanter fra sin egen etniske gruppe. For det andre finnes de som ser religion, islam, som den viktigste begrunnelsen for å være fysisk aktiv, og som den viktigste regulatoren for hvordan man er fysisk aktiv. De mener at de er gode muslimer ved å ta vare på helsen ved fysisk aktivitet, men organiseringen av aktiviteten må være slik at man opptrer sømmelig, jamfør Strandbus studie.

Studiene til Strandbu og Walseth viser at det finnes ulike muligheter og barrierer for forskjellige jenter innen kategorien innvandrerjente. Det finnes grupper innen gruppene, og nyanser som blir vanskelige å få tak på med deskriptiv statistikk.

24 Strandbu, Å. (2004): Idrettsdeltakelse blant ung jenter med innvandrerbakgrunn. *www.idrottsforum.org*.

25 Strandbu (2004: 3); jf Walseth, K. (2004). En problematisering av idretten som arena for integrasjon av etniske minoriteter. *www.idrettforum.org*.: Sider 8-9.

26 Walseth, K. (2005): Young Muslim women and sport: the impact of identity work. *Leisure studies*, 25 (1): 75-94.

Forskjeller blant ungdom og deltakelse i idrett – fortolkende perspektiver

Scott Fleming som studerte sørasiatiske menns idrettsdeltakelse i England, gjør noen interessante refleksjoner om hvordan undersøkelser som viser lav idrettsdeltakelse blant enkelte kategorier mennesker, som for eksempel sørasiater, øker faren for falsk universalisme.²⁷ Han mener det skjer en serie feilslutninger på bakgrunn av slik informasjon. Den første feilen som ofte gjøres er at alle i samme kategori skjæres over en kam; man mister dermed muligheten for å se heterogeniteten blant for eksempel sørasiater. Den neste feilen som gjøres er at den falske universalismen, det å betrakte sørasiater som en homogen gruppe, begrenser muligheten for idrettsdeltakelse for de som rammes av kategorien sørasiat, ved at det utvikles en stereotypi om at sørasiater ikke er interesserte i idrett. De som organiserer idrett anser derfor ikke sørasiater som en målgruppe, og retter ikke sitt rekrutteringsarbeid mot dem. Den falske universalismen og stereotypiene kan til slutt gjøre at holdningen om at idrett og sørasiater ikke passer sammen, blir internalisert av sørasiater selv. Den blir dermed en selvoppfyllende profeti.

Scott Lash hevder, med referanse til Durkheim, at det vi regner som sosiale fakta, regner vi også som normalt.²⁸ Sosiale fakta er dermed med å påvirke oss som individer, og sosiale fakta kan være normale på flere måter. For det første kan sosiale fakta være institusjonelle normer, og fungere som regulerende imperativer for det handlende individ. For det andre forteller sosiale fakta noe om statistiske gjennomsnitt og hva som med sannsynlighet vil inntreffe. Og, påpeker Lash, det som er statistisk normalt blir fort normen, også i normativ forstand.²⁹

27 Fleming, S. (1994): *Sport and South Asian Youth: the perils of 'false universalism' and stereotyping*. *Leisure Studies*, 13 (3): 159-77; Fleming, S. (1995): *'Home and Away': Sport and South Asian Male Youth*. Aldershot: Avebury.

28 Lash, S. (1990): *Another Modernity. A Different Rationality*. Oxford: Blackwell. Side 100.

29 For det tredje kan sosiale fakta selv være normale eller ikke (patologisk), avhengig av hvordan de hjelper samfunnet å tilpasse seg sitt (naturlige) miljø. Se Lash (1999: 100).

Uten å forsvare den tendens til etnosentrisme som antydes å finnes i "norsk idrett", vil jeg komme med noen betraktninger som kan være med å forklare hvorfor det er slik. Jeg tror et det ligger noe vesentlig i avstanden mellom uttalt likestillings- og integrasjonspolitik, og den idrettsaktiviteten som drives på grasrota. Skal vi forstå hvorfor norsk idrett er som den er, må vi forstå grunnlaget for dens drift. Et kjernepunkt er at norsk idrett for det alle meste er frivillig drevet. Det betyr at multikulturalisme som ideologi ikke kan programmeres inn i den gjennomsnittlige frivillige, som er etnisk ganske norsk. Det er således forståelig, sett med en norsk fars øyne, at man ikke bruker krefter på at 'subben i gata' skal inkluderes idrettsfelleskapet. En norsk far har nok med å ivareta forpliktelsene i forhold til eget barns deltakelse

Så lenge lokale idrettslag drives av foreldrene til utøverne, vil ikke statens eller andres retorikk om integrasjon nødvendigvis ha effekt. Det man prøver å gjøre, er å øremerke midler og styre målgrupper. Siste retningslinjer for Storbyprosjektet (2005), spisser målgruppen til innvandrere med fokus på jenter. Men man skal kanskje være varsomme med å bruke en frivillig organisasjon som Norges idrettsforbund til å drive offentlig politikk. Selv om det idrettslaget som ble beskrevet fra Anderssons studie, tilsynelatende er helt i tråd med statens integrasjonspolitik, presiserer hun at 'den kulturelle produksjonen i dette idrettslaget kan ikke bare ses som en blåkopi av en ovenfra og ned integrasjons og kulturell modell som dominerer den større norske debatten' (Andersson, 2002: 90, min oversettelse).

En modell for implementering av politikk, hentet fra klassisk statsvitenskap, kan skisseres slik (se figur rett over noter): om et tiltak får et vellykket utfall, avhenger av, etter at målsetninger er formulert og ressurser er satt av, et sett med filtreringsvariabler og, i siste instans, holdningene til praktikerne på grasrota. Filtreringsvariablene vil for vår del være kjennetegn ved NIF-systemet, som er den nevnte frivilligheten, og forholdet mellom NIF-systemet og staten, som er forholdsvis løst. Der man klarer å rekruttere ungdommer med annet kjønn og annen etnisitet enn den gjennomsnittlige idrettsungdom, skjer det fordi iverksetterne har handlingsvilje til å klare det. Der er det som er unikt med idrettslagseksempelet

Det finnes mange perspektiver som har som mål å forstå og forklare hvorfor individer velger å gjøre som de gjør, som kan brukes til å øke forståelse for ungdoms valg når det gjelder idrettsdeltakelse. Det som følger blir ingen uttømmende gjennomgang av teorier, men noen eksempler på perspektiver som kan være med å belyse dimensjoner som kjønn, etnisitet og ungdoms idrettsdeltakelse. Eksempelene er valgt, for det første fordi de fokuserer på henholdsvis ungdomsindividets livsverden og idrettskontekstens diskurser, og for det andre fordi det finnes eksempler på studier der de nevnte teorier er applisert, som er relevante for temaet kjønn, etnisitet, ungdom og idrett.

Fenomenologisk livsverdenperspektiv³⁰ – etnisitet som eksempel

Med et fenomenologisk perspektiv, basert på Alfred Schütz, betraktes livsverden som både en personlig og en intersubjektiv verden, men den betraktes alltid fra individets ståsted. Et individ bærer på både en unik individuell biografisk kunnskapsmengde og en felles delt kunnskapsmengde.³¹ Den individuelle kunnskapen representerer den enkeltes perspektiv på verden, er lært gjennom sosial interaksjon, og inkluderer store deler av den felles kunnskapen. Den delte kunnskapen er tatt for gitte forventninger som gjør at man fungerer i sosiale situasjoner, og betraktes ofte som synonymt med kultur.³² Ens livsverden påvirkes direkte og indirekte av ens kategorielle og sosiale identitet. Kategoriell identitet er tilskrevet av for eksempel kjønn og etnisitet, mens sosial identitet utvikles i ansikt til ansikt relasjoner med andre.

Teoretisk kan man derfor si at en årsak til at en innvandrerjente ikke er med i idrett, er at hun ikke opplever idrett som en del av den kunnskapen hun besitter. Idrett blir ikke en del av hennes sosiale identitet, fordi hun ikke har relasjoner til mennesker som kunne lært henne å drive idrett, slik at det blir en del av hennes unike biografiske kunnskap. Fordi hun aldri har lært å drive idrett, betrakter hun seg heller ikke personlig som idrettsjente (jf Flemings oss den selvoppyllende profeti).

Et eksempel på bruk av et slikt perspektiv er Mette Anderssons studie av et idrettslag i indre Oslo øst. Det er en bydel med mange ulike etniske grupper.³³ Idrettslaget nedtonet bevisst forskjellene mellom medlemmer, ved hjelp av to grunnleggende og strenge regler: 1, det er kun lov å snakke norsk i idrettslaget; og 2, det er ikke lov å snakke om potensielle konflikttemaer som religion og politikk.³⁴ Selv om strategien tilsynelatende kan minne om assimilering, kan det også tolkes som et forsøk på å gjøre idrettskonteksten forenlig med den enkelte ungdoms livsverden. Andersson tolker strategien som fruktbar, fordi man fokuserer på individet og dets livsverden, og ikke på kategoriell identitet, som for eksempel at man er pakistaner eller muslim.³⁵ Ved å nedtone forskjellene innad i idrettslaget, og samti-

---

i studien til Andersson. Viljen til de på grasrota, som skal møte ungdommen og organisere idrett for og med dem, er der. Kjellberg og Reitan, M. (1995): *Studiet av offentlig politikk*. Oslo: Tano. Figur 5.2, side 143. Etter Van Meter, D. S. og Van Horn, C. E. (1975): The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework, *Administration and Society*, 6 (4): 445-88.

30 Jeg baserer følgende på teorikapittelet til Andersson, hvis studie blir brukt som eksempel. Se Andersson (2000, kapittel 2).

31 Biographical stock of knowledge; common stock of knowledge.

32 Andersson (2000). Kapittel 2.

33 Andersson (2000). Kapittel 6.

34 Andersson (2000: 170; 2002: 91).

35 Andersson (2000); jf. Walseth og Fasting (2004: 118).

Det betyr ikke at man ikke respekterer behov og ønsker som for eksempel minoritetsjenter måtte ha, og idrettslaget tilbyr blant annet aktivitet i kjønnssegregerte organisasjonsformer. Uten at Andersson gjør

dig bevisst profilere idrettslagets image som en multikulturell mikrokultur utad, åpnet man for deltakelse for de som kanskje i utgangspunktet ikke så idrettslaget som en del av sin livsverden.

Men for noen innvandrere kunne idrettsdeltakelse føre til en forhandling om hva som inngår i ens livsverden og en konflikt mellom den sosiale identiteten man har i idrettslaget versus den kategorielle identitet og tilknytning man har til sin etniske gruppe. Innvandrere i det studerte idrettslaget følte seg på sett og vis spesielle og liberale, ved å gjøre "norske" ting som å gå vestlig kledd, ved å ha guttevenner, og ved å delta i idrett. De følte at de satte seg selv og familien i en utsatt posisjon for rykter blant andre med samme bakgrunn. På den annen side så de på andre jenter med samme etnisitet som passive mottakere og reprodusenter av foreldrenes eller opprinnelseslandets kultur. Det betyr ikke at foreldrenes kultur ikke er viktig for disse idrettsaktive minoritetsjentene (jamfør Walseths studie). Men de følte at de overskred noen grenser og til dels opponerte, ikke med mål om å bli norske, men for å få aksept for å være idrettsaktiv og jente med for eksempel pakistansk opprinnelse, *samtidig*.³⁶

Sistnevnte elementer kjenner man igjen fra den norske likestillingskampen mellom kjønn i norsk idrett for noen tiår tilbake. Det viser at jentene var bevisst sin egen bakgrunn og dermed forhandlet sine identiteter i sin livsverden. Livsverdenperspektivet øker forståelse ved å fokusere på det enkelte individs opplevelse av sine muligheter og barrierer for eksempelvis idrettsdeltakelse og valg av idrett, uten at man glemmer at et individs livsverden er konstituert i en kulturell kontekst.

Poststrukturalistisk diskursanalyse³⁷ – kjønnsforståelser som eksempel

Poststrukturalistisk analyse er, som det ligger i navnet, en reaksjon på strukturalistenes forståelse av strukturer som determinerende for individets valg og praksis. Diskurs kan defineres som utlevde og uttalte praksiser. Et poeng i perspektivet er at ingen individer kan leve upåvirket av diskursene; de dominerende diskurser påvirker dermed de valg vi gjør. De nåtidige diskurser er historisk rotfestede, og historien må derfor skisseres om vi skal forstå dagens diskurser innen idrett som påvirker ungdoms idrettsdeltakelse.³⁸

Idrett viser til idrett etablert *av* og *for* menn.³⁹ Framveksten av idrett kan knyttes til historiske prosesser som enkelte kaller sivilisering, som impliserer en feminisering, av

---

noe poeng av det, er idrettslaget hun studerte med i Storbyprosjektet. Men uten å ta æren fra toppbyråkrater som fant opp Storbyprosjektet, og ildsjeler sentralt og regionalt i Norges idrettsforbund, så tror altså at det finnes en viktig forutsetning for at aktivitet skal være attraktiv for de potensielle ungdommer i et lokalmiljø, det være seg gutter eller jenter, eller den ene eller andre etnisitet. Denne forutsetningen er ildsjeler på grasrota. Det en tilskuddsordning som Storbyprosjektet *kan* bidra med, er økonomisk og moralsk støtte ovenfra. Den moralske støtten ble kanskje fjernet med avgangen til Storbyprosjektets mann i NIF sentralt, som følge av økonomiproblemene sist vinter. Det får tiden vise.

36 Andersson (2002: 96-7).

37 Følgende baserer seg på Engs teorikapittel. Eng (2003): *Doing sexuality*. Oslo: Norges idrettshøgskole. Kapittel 2.

38 Foucault var i alle sine hovedverk opptatt av å beskrive historien for å forstå for eksempel dagens straffesystem og seksualitet.

39 For å få en forståelse av de dominerende diskurser må vi kunne vår idrettshistorie (jf. Foucault). Drar vi 3000 år tilbake til gamle Hellas, var olympiske leker kun for menn. Det fantes egne kvinneleker, men de er mer eller mindre glemt i historiebøkene, og det finnes så vidt jeg vet ingen skulpturer av kvinnelige greske diskoskastere. Drar vi 1000 år tilbake i norrøn saga var idrett forbeholdt menn. Det som på kontinentet blir kalt duell, heter på nordisk *mannjevning*. Det var konkurranse mann mot mann, som eksempelvis kunne være kappløp, kappsvømming, bryting eller fekting.

samfunnet. Da flere og flere arenaer som tidligere var forbeholdt menn ble erobret av kvinner, måtte man finne nye områder der man kunne være mann, som underforstått betyr at man kan dyrke helter og utøve vold.⁴⁰ Forløperne til moderne idrett – eller sport – slik vi kjenner den i dag, vokste frem på engelske kostskoler på 1800-tallet, og var influert av et viktoriansk perspektiv på maskulinitet. Den fokuserte på konkurranseorientering, tøffhet og fysisk dominans.⁴¹

Norsk 1900-talls idrettshistorie, på tross av enkelte stjerner, for eksempel Sonja Henie, var det en generell skepsis til kvinnelige idrettsutøvere. Man(n) var redde for at fysiske anstrengelser ikke bare skulle ødelegge det visuelt feminine, men også det genuint kvinnelige, nemlig fruktbarheten. Femininitet blir knyttet til reproduksjon, og impliserer en hegemonisk femininitet som er essensialistisk og heteroseksuell. Den studien jeg skal henviser til som eksempel på bruk av diskursperspektivet, fokuserer ikke på ungdom, men kan belyse aspekter som spesielt kan påvirke ungdoms idrettsdeltakelse og valg av idrett.

Heidi Eng viste gjennom sin studie av lesbiske, homofile og biseksuelle at en dominerende diskurs i norsk idrett i dag, er heteronormativitet.⁴² Da blir det vanskelig for homofile og lesbiske å finne seg til rette i idrett, og i alle fall å vise sin seksualitet. Her finnes dog forskjeller, på flere måter. Det virker som det er lettere for lesbiske å finne hverandre og vise sin seksualitet innen idrett enn det er for homofile menn. Det kan virke som man som kvinne allerede har overskredet en grense ved å være idrettsutøver, og har fått aksept for en ”alternativ femininitet”, og dermed kan vise sin alternativitet i full blomst. Og det kan se ut som det er motsatt for homofile menn, at det er enda verre å vise sin homoseksualitet innen idrett enn i andre kontekster, nettopp fordi idrett er så erklært maskulin, og heteronormativt maskulin.

Men det finnes forskjeller mellom idretter (og sikkert mellom forskjellige kontekster der samme aktivitet utøves). Ideen om at fotball som maskulin, og dans som feminin, gjør at heteronormativiteten er svekket i disse idrettene.⁴³ Da blir det lettere for lesbiske å begynne med fotball og for homofile å begynne med dans, og det er muligheter for å danne subkulturer hvor de som ellers er stigmatiserte, kan trives.⁴⁴ Men det generelle bildet er at den dominerende diskursen heteronormativitet påvirker homofil ungdom enten til å ikke drive idrett, til å velge bestemte idretter, eller til å skjule sin seksualitet.

Diskursanalysen bidrar således til å identifisere de rådende diskurser og maktforhold i samfunnet og/eller innen bestemte områder av samfunnet, som idrett. Dermed kan den være med å øke forståelse for hvorfor kvinner og menn, og personer med forskjellige femininiteter og maskuliniteter deltar i idrett og velger bestemte idretter. Poststrukturalistisk diskursanalyse kan for eksempel nyansere tradisjonelle og essensielle forståelser av kjønn,

---

40 Dunning, E. (1999): *Sport matters*. London: Routledge. Kapittel 9.

Idrettssosiologer stresser at idrett ikke bare er maskulint, men at heteroseksuell maskulinitet er den hegemoniske maskuliniteten. Den heteroseksuelle maskuliniteten lå til grunn for utviklingen av idrett i viktorianske England, og er dermed kompatibel med kjennetegnene ved moderne idrett, som: tøffhet, fysisk dominans og konkurranseorientering (Theberge, 2000: 325). Idrett reproducerer dermed ikke bare forskjeller mellom kjønn, men også mellom personer med ulik seksuell legning. Se Eng, H. (2003): *Doing Sex/uality*. Oslo: Norges idrettshøgskole.

41 Theberge, N. (2000): Gender and sport, i J. Coakley & E. Dunning: *Handbook of sports studies*. London: Sage. Side 322.

42 Eng (2003).

43 Eng (2003: 230).

44 Jf TV-serien om det homofile håndballaget *Raballder*.

og utfordre de sosiale konstruksjoner av femininitet og maskulinitet som dominerer, som vist med Engs forskning om idrett og heteronormativitet.

En kritikk mot perspektivet er at det tilsynelatende ikke innrømmer et handlende individ, og at diskursanalytikere er like deterministiske som strukturalistene de er ment å være et alternativ til. Jeg har verken kunnskap eller plass til å ta den debatten her, men viser til Engs studie som viser at det finnes ulike idrettskontekster hvor den heteronormative diskursen dominerer i ulik grad, og at alternative diskurser kan dominere i enkelte kontekster. Dermed kan den enkelte ungdom velge en idrettskontekst med en dominerende diskurs som er akseptabel for han eller henne.

Bourdieu: felt og habitus – teoretisk eksempel

Med Bourdieus terminologi kan man snakke om idrett som et *felt*. Et felt er et avgrenset og spesialisert område av samfunnet, som er forholdsvis autonomt samtidig som det påvirker og påvirkes av andre felt i samfunnet. Et hvert felt har en egen historie, som ligger til grunn for dagens kultur og hegemoni i feltet. Feltets hegemoniske aktører har makt til å definere hva som er idrett og hvordan det skal drives. Bourdieu kaller det symbolsk makt, som handler om hvordan idrett defineres og forstås, noe som påvirker ungdomsindividets muligheter for valg og deltakelse. Her er vi inne på et sentralt poeng hos Bourdieu, nemlig at den symbolske makten har konsekvenser for sosial praksis.⁴⁵

Hvorvidt det enkelte ungdomsindivid driver idrett, og hvilken idrett det enkelte ungdomsindivid velger, avhenger av individets smak eller preferanser for idrett. Det lærer vi i den kultur vi vokser opp i, noe som ifølge Bourdieu avhenger av vår posisjon i det han kaller det sosiale rom – eller samfunnet. Ens posisjon i det sosiale rom avhenger av faktorer som kjønn, etnisitet, og klasse. Posisjonen i det sosiale rom er dermed retningsgivende for hvilken kultur som blir inkorporert i individet, i den såkalte *habitus*. Det kan beskrives som hvert individs innebygde fortolkningsrammer og handlingsrepertoar; habitus er altså kulturelle representasjoner i individet. Ettersom mye av vår kultur læres tidlig i livet, er mye av vår habitus ikke-reflektert, kroppsliggjort og doksisk. Vi tar dermed vår egen kultur for gitt, som det naturlige og universelle.⁴⁶

For eksempel kan man med denne analytiske tilnærmingen si at fotball er et så stort delfelt at det er kompatibelt med ulike habitus, hos jenter og gutter. Som Engs studie viste, finner også lesbiske seg til rette i delfeltet fotball. Men, som oversikten med fotballag fra Fotballforbundet viste, er fotball enda guttedominert, et sosialt faktum som kanskje opprettholdes gjennom den symbolske makten som ligger i konseptene fotball versus jentefotball. Det universelle og nøytrale beskriver guttene, som om de driver den egentlige versjonen av spillet, mens jentene driver med en kopi. (Jf Arild Rønsens påstander på TV2s

45 Bekreftelsene av de symbolske maktforholdene innen idrett, får god hjelp av retorikken i Idrettsforbundet. Tenk bare på ordene vi bruker: *idretten* og *norsk idrett*. Det er neppe vondt ment, men det ligger mye symbolsk makt i disse frasene. Den første slår fast at idretten er ett, og tilsynelatende uforanderlig. Den andre sier eksplisitt at dette er noe norsk.

46 Noen eksempler. Vi kobler gjerne ordet kvinne til en bestemt forståelse av femininitet. Videre kobler vi gjerne ordet fotball til gutter, og en bestemt forståelse av maskulinitet. Ettersom femininitet og maskulinitet er antonymer, forbinder vi ikke den naturlige og universelle versjonen av fotball, med kvinne. Løsningen i norsk dagligtale og på TV-sporten er at man sier henholdsvis fotball og kvinnefotball. Noen flere eksempler. En kvinnelig bokser blir aldri *bare* bokser. En svart alpinist blir aldri den naturlige og universelle alpinist; han forblir en *svart* alpinist. Se Walseth. K. (2004):

frokost-TV torsdag 16. juni; Truls Dæhlis kommentar i VG 17. juni etter semifinalen mot Sverige 17. juni).

Et annet empirisk eksempel er det faktum at basketball er en typisk innvandreridrett. Carlsson og Haaland forklarer det med at basketball på flere måter har en lavere terskel for deltakelse enn mange andre idretter.⁴⁷ De mener det er et aktivitetsmessig samsvar mellom de som i utgangspunktet er inaktive og ferdighetskravene i basketball der man forholdsvis raskt kan nå et akseptabelt nivå. De mener det er et økonomisk samsvar, fordi det er få og billige krav til personlig utstyr. Og de mener det er et organisatorisk samsvar, fordi aktiviteten egner seg godt til egenorganisering og kan utøves med et varierende antall spillere tilstede. At inngangsterskelen til feltet er forholdsvis lav gjør derfor at feltet er tilgjengelig for ungdom med en habitus som ikke nødvendigvis fant seg till rette i en annen idrettskontekst.

Basketball er mer enn en parallell til fotball; det er en urban parallell til snowboard. Tross sitt globale image, blir snowboard i denne sammenligningen veldig ”norsk”. Både snowboard og basketball ser ut til å passe en ungdomskulturell habitus, som ofte visualiseres gjennom forholdet til spesielle typer klær og bestemte former for musikk.

Oppsummering

De toeretiske perspektivene, særlig diskursanalyse og Bourdieus perspektiv, hjelper forskeren å påvise og utfordre makt. Forskning kan dermed øke forståelse for forskjeller i ungdoms idrettsdeltakelse ved å kritisk reflektere over *hvordan*, *hvorfor*, og *av hvem* de sosiale fakta – *hva* – er konstruert gjennom historiske og sosiale prosesser. Det ene utelukkende perspektiv ikke nødvendigvis det andre, og de nevnte perspektiver er kun ment som eksempler på hvordan man kan bruke ulike fortolkningsrammer for å øke forståelsen for ungdoms idrettsdeltakelse og valg av idrett. Man kan fokusere på individets livsverden, man kan fokusere på samfunnets eller samfunnsfelts dominerende diskurser, eller man kan forsøke å syntetisere den såkalte aktør-struktur problematikken med for eksempel en forståelse av hvor kompatible individet habitus og de ulike sosiale felt er.

Avslutning

Utgangspunktet for dette essayet var spørsmålet: *Hvordan kan forskning om kjønn, etnisitet og ungdom øke forståelse, for forskjeller i ungdoms idrettsdeltakelse?* Jeg skal her gi noen korte og oppsummerende svar.

For det første gir ulike metodologiske tilnærminger ulike forståelser: kvantitative studier kan øke forståelsen for antall og andel av kategorier ungdom for eksempel kjønn og etnisitet, som deltar i idrett eller i ulike typer idrett; kvalitative studier kan øke forståelsen for den enkeltes opplevelse av idrettskonteksten og hvorvidt den passer med resten av en ungdoms liv. For det andre kan forståelse økes ved hjelp av ulike teoretiske perspektiver, som jeg har vist eksempler på avslutningsvis. For det tredje: skal vi øke forståelsen for hvordan kjønn, etnisitet og ungdom som sosiale kategorier er avgjørende for idrettsdeltakelse og valg av idrett, trenger vi mer forskning på det som på dataspråket heter brukergrensesnittet, nemlig der idrett møter ungdom eller ungdom møter idrett.

---

⁴⁷ Carlsson og Haaland (2005: 139-41).

Slik forskning må skje i samspill med dem som møter ungdom i ansikt til ansikt relasjoner. For eksempel vil følgende spørsmål være relevante utgangspunkt for videre forskning. Hva er bevissthetsnivået omkring de her presenterte problemstillinger, i de lokale idrettslag, hos de personer som representerer den såkalte *idretten* og som møter ungdom på grasrota? Gjør de noe med problematikk knyttet til likestilling mellom kjønn og ulike forståelser av kjønn, eller med elementer knyttet til etnisitet og innvandring, som vi gjerne refererer til som integrasjonsproblemer?